

Deze meditatie staat ook online op <https://youtu.be/nPopHY8NJFg>

De ongelovige Thomas

Meditatie door Ernst Veen (Predikant VPKB-Leuven)

Opening: “Wij komen hier ter ere van Uw Naam” (NLB 274: 1, 2, 4)

1. Wij komen hier ter ere van uw Naam
rond de verhalen die geschreven staan,
wij schuilen weg als vogels in het riet
Zoekend naar warmte, naar een ander lied. | 4. Wij zingen samen van uw gloria,
dank voor het leven, dank U voor elkaar,
geef ons Uw geestdrift, vuur ons leven aan,
leg zo Uw glimlach over ons bestaan. |
|---|---|

2. Ontferm U God kyrie eleison,
wees ons nabij, kijk speurend naar ons om,
kom met Uw vrede, Uw barmhartigheid,
zonder U raken wij de liefde kwijt.

Tekst: Hanna Lam.
Melodie: Wim Kloppenburg

Welkom

Allen van harte welkom op deze gezamenlijke onlinedienst van de VPKB-kerken te Leuven, Mechelen-Noord & Zuid en Vilvoorde. Nog steeds zijn er in onze samenleving en dus ook in de kerken en ja overal op aarde, strenge coronamaatregelen van kracht om samen deze wereldwijde gezondheids crisis het hoofd te bieden. Toch hopen we, met velen van u, verbonden te blijven via deze digitale weg van vieren, bidden, bezinnen en zingen. We lezen daarbij samen uit dat oude boek, de Bijbel, en zoeken daarin naar betekenis en zin voor ons leven hier en nu.

Votum en groet

Onze hulp is daarbij in de Naam van de Eeuwige
Die hemel en aarde draagt,
Die trouw is tot in eeuwigheid
en nooit loslaat wat Zijn hand begon.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, onze Heer.

Kyriegebed

Laten wij bidden voor de nood van de wereld

Wij bidden U om ontferming
voor onze aangevochten wereld
voor alles dat kwetsbaar en weerloos is
voor onmachtigen in oorden
waar machtswellust zich doet gelden
Voor soldaten die tegen hun wil zijn ingeschakeld
in dienst van grootheidswaan en dictatuur.

Voor al de grote en kleine vluchtelingen op aarde

Voor iedereen naar wie niemand omziet
Voor allen die eenzaam zijn
en zich verlaten voelen door God en mens
Voor allen die getroffen zijn door het coronavirus
Voor de zieken thuis of in de ziekenhuizen

Voor hen die afscheid moesten nemen van een geliefde of familielid
Voor allen die de levensmoed uit handen dreigen te geven
Het geloof, de hoop, de liefde.

o God, ontferm U,
En verdrijf de nacht van de wereld
Met Uw ondoofbaar Licht
in de nieuwe Morgen van Uw Koninkrijk.

In Jezus' naam, amen.

Glorialied "Jezus zal heersen waar de zon" (NLB 871: 1, 2, 3, 4)

1. Jezus zal heersen waar de zon
gaat om de grote aarde om,
de maan zijn lichte banen trekt,
zover het verste land zich strekt.

2. Het lied in alle talen zal
zijn liefde loven overal,
en uit de kindermond ontspringt
de lofzang die Zijn Naam omringt.

3. Zijn rijk is volle zaligheid,
wie was gevangen wordt bevrijd,
wie moe was komt tot rust voorgoed,
wie arm was leeft in overvloed.

4. Laat loven al wat adem heeft
de koning die ons alles geeft.
O aarde om dit nieuw begin,
stem met het lied der engelen in.

Tekst: Isaac Watts
Melodie: Psalmodia Evangelica 1780

Schriftlezing: Jesaja 26: 1-4

¹Op die dag zal in Juda dit lied klinken:

'Wij hebben een sterke stad,
de HEER biedt ons redding
als een wal, als een muur.

²Open de poorten,
opdat het rechtvaardige volk kan binnentreden,
het volk van uw getrouwen.

³De standvastige is veilig bij u,
vrede is er voor wie op u vertrouwt.

⁴Vertrouw altijd op de HEER, alleen op hem,
want de HEER is een rots sinds mensenheugenis.

Schiftlezing: Hebreeën 11: 1

¹Het geloof legt de grondslag voor alles waarop we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.

Evangelielezing: Johannes 20:19-31

¹⁹Op de avond van die eerste dag van de week waren de leerlingen bij elkaar; ze hadden de deuren afgesloten, omdat ze bang waren voor de Joden. Jezus kwam in hun midden staan en zei: 'Ik wens jullie vrede!'

²⁴Een van de twaalf, Tomas (dat betekent 'tweeling'), was er niet bij toen Jezus kwam. ²⁵Toen de andere leerlingen hem vertelden: 'Wij hebben de Heer gezien!' zei hij: 'Alleen als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik mijn hand in zijn zij kan leggen, zal ik het geloven.' ²⁶Een week later waren de leerlingen weer bij elkaar en Tomas was er nu ook bij. Terwijl de deuren gesloten waren, kwam Jezus in hun midden staan. 'Ik wens jullie vrede!' zei hij,

²⁷en daarna richtte hij zich tot Tomas: 'Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.' ²⁸Tomas antwoordde: 'Mijn Heer, mijn God!' ²⁹Jezus zei tegen hem: 'Omdat je me gezien hebt, geloof je. Gelukkig zijn zij die niet zien en toch geloven.' ³⁰Jezus heeft nog veel meer wondertekenen voor zijn leerlingen gedaan, die niet in dit boek staan, ³¹maar deze zijn opgeschreven opdat u gelooft dat Jezus de messias is, de Zoon van God, en opdat u door te geloven leeft door zijn naam.

Lied: "Waar de mensen dwalen in het donker" (NLB 286: 1, 2, 3)

1. Waar de mensen dwalen in het donker,
draai je om en zie het nieuwe licht,
zie het licht dat God ons gaf in Jezus,
zie de mens die ieder mens verlicht.

Refrein:

*Want het licht is sterker dan het donker
en het daglicht overwint de nacht,
zoek je weg niet langer in het duister,
keer je om en zie Gods nieuwe dag.*

2. Waar de mensen lijden onder onrecht
in een wereld die geen vrede vindt,
heb vertrouwen, draag het kruis met blijdschap,
er is licht dat alles overwint.

Refrein

3. Steek een kaars aan tegen al het duister,
Als een teken in een bange tijd,
Dat ons leven niet in wanhoop eindigt
Dat de vrede sterker is dan strijd.

Refrein

Tekst: Robert Willis
Melodie: Richard Shephard

Overweging

Beste toehoorders,

We kennen hem allemaal. Hij is een wereldberoemde persoonlijkheid uit de Bijbel. En zijn naam is zo ongeveer synoniem met "ongelovige". Dan weet u het natuurlijk meteen: ik bedoel: Thomas, beter bekend als "de ongelovige Thomas." De naam Thomas, die uit het Aramees afkomstig is, betekent heel specifiek "tweeling". En hij heeft ook nog een griekse naam: "Didymus" en dat betekent ook al tweeling. Thomas Didymus. Twee keer heet die man dus tweeling. De eerste keer kun je nog denken, ach, dat is toeval. Maar de tweede keer kun je toch niet meer om die betekenis heen. Toch blijkt uit de overlevering niet dat Thomas een tweelingzus of broer had. Vanwaar dan toch die naam? Voordat we op die vraag proberen te antwoorden, gaan we eerst eens nader met Thomas kennismaken. Wat was hij voor iemand?

Om te beginnen was hij een van de twaalf discipelen van Jezus. Maar in dit verhaal valt het allereerst op dat hij zich na Pasen afzijdig houdt. Johannes vermeldt het nadrukkelijk: de discipelen zaten in afzondering bij elkaar, toen Jezus na zijn dood aan hen verscheen, maar Thomas was er niet bij.

Aldus tekent Johannes ons Thomas meteen al als een discipel die niet in de pas loopt van de groep. Bepaald geen meeloper of ja-knikker. Thomas is kritisch en eerlijk. Hij durft zijn twijfel uit te spreken. Hij wil eerst zien en dan pas geloven. Ze hoeven hem niets wijs te maken. Hij wil keiharde empirische bewijzen. Hij houdt zich aan de feiten. En daar is hij tegenaan gelopen. De harde onweerlegbare feiten van kruis en dood. Dat is wat Thomas heeft gezien. En daarom wil hij na Jezus' kruisiging op Golgotha voorlopig niet meer mee doen. We hoorden hem vanmorgen zeggen:

'Alleen als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik mijn hand in zijn zij kan leggen, zal ik geloven.'

Zijn hoop op een nieuw Koninkrijk onder leiding van Koning Jezus is vervlogen. Zijn dromen van een bevrijd bestaan zijn aan diggelen. Hij ziet het niet meer zitten. Hij gelooft er niet meer in.

Is dat verkeerd? Is dat zondig of fout? Dat hield men ons in de kerken vroeger niet zelden voor. Die ongelovige Thomas had in de kerk een bedenkelijke reputatie.

Onterecht, want in de kring van de discipelen was het helemaal geen probleem dat Thomas niet geloofde. De andere discipelen keren zich niet van hem af en ze beginnen hem ook niet de les te lezen. En ook Jezus nam Thomas' niets kwalijk. Hij gooide Thomas niet uit de groep van zijn discipelen en wond zich ook niet over hem op.

Integendeel. Terwijl de kerk vroeger de banvloek uitsprak over de twijfel van gelovigen en het ongeloof der heidenen, wordt de ongelovige Thomas door Jezus niet vervloekt, maar krijgt juist de vrede aangezegd.

“Vrede zij met u”, zegt Jezus tot zijn discipelen, inclusief tot de ongelovige Thomas.

Kortom, als Johannes ons vertelt dat één van de discipelen van het eerste uur aan het twijfelen is geslagen, vertelt hij daarmee niet dat ongeloof fout of verkeerd is, maar integendeel: dat, naast het geloof en de navolging, ook de twijfel en het ongeloof bij het discipelschap horen.

En ja, ook als je naar het geheel van de bijbel kijkt, zie je daarin dat geloof en ongeloof bij elkaar horen. In dat boek van het geloof wordt immers volop getwijfeld. Al vanaf het eerste verhaal. Zo twijfelden Adam en Eva aan de goedheid van God. En Abraham twijfelde aan de belofte van God. En nadat God Mozes had aangewezen om het volk uit Egypte te leiden twijfelde Mozes of hij daarvoor wel geschikt was. De richter Gideon twijfelde of God hem wel de overwinning zou geven die hem beloofd was. Koning David twijfelde continu aan Gods betrokkenheid op zijn leven. En ook menig psalmdichter schreeuwt z'n twijfel en ongeloof aangaande God uit. En ga zo maar door. Geloof, twijfel en ongeloof horen in de bijbel bij elkaar.

Ook Jezus toont begrip voor het ongeloof van Thomas. Jezus keert zich niet van hem af. Hij gooit Thomas niet uit de groep van discipelen, maar komt hem juist te hulp. Hij zegt tot hem: “Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij.” Om zo te zeggen: Thomas, de ongelovige, krijgt in dit verhaal toch de tekenen van het nieuwe leven te zien, waarin hij niet kon geloven.

En laten we net zo eerlijk zijn als deze ongelovige discipel: het is in deze wereld vol duisternis en dood ook moeilijk om te geloven. Als we eerlijk zijn lijkt Thomas als twee druppels water op onszelf. Vermoedelijk is Thomas daarom ook zo'n bekende discipel. Juist omdat zovelen zich door alle tijden heen, in hem herkennen. Wijzelf lijken op Thomas zoals een tweeling op elkaar lijkt.

En misschien zit dat ook wel verborgen in zijn opvallende naam: Thomas Didymus. Een naam die twee keer het begrip tweeling onderstreept. Maar, zo kunnen we vragen, waar is die tweelingbroer of zus van Thomas dan? Nu, die zit niet in de vertelling zelf. Maar die is wel te vinden in al die latere hoorders en lezers van het verhaal. Want nogmaals: wijzelf kunnen ons als een tweeling spiegelen aan de figuur van Thomas.

Ook in onze tijd van wetenschap en techniek, van eerst zien en dan geloven, ligt de vraag naar God, net als bij Thomas, onder de loep van de harde bewijslast. Ook in onze tijd geldt voor velen, net als bij Thomas: “eerst zien en dan geloven”.

En nee, laten we dat niet meteen aanwijzen als verkeerd en zondig. Ook Thomas wordt immers en dat bovendien door niemand minder dan Jezus, serieus genomen in zijn twijfel en ongeloof. Om zo te zeggen: er wordt van hem dus geen goedgelovigheid verwacht. Zoals we zagen, Jezus komt hem in zijn ongeloof tegemoet en tilt hem uit de onzekerheid.

En vervolgens spreekt Jezus de volgende bekende woorden:

“Gelukkig zij die niet zien en toch geloven.”

Nu, dat zinnetje is door de kerk niet zelden als een vermaning en berisping uitgelegd. In dat zinnetje heeft de kerk immers vanouds vooral het woord “geloven” onderstreept. Maar dat is maar de helft van die zin. Geloven staat in die zin immers niet op zichzelf, maar wordt regelrecht in verband gebracht met niet-zien. En dat staat haaks op wat de kerk lange tijd onder geloven verstonde of nog steeds onder geloof verstaat. Namelijk: geloof als de aanname van een transparante, zekere en zichtbare waarheid. Maar dat is geloven volgens Jezus dus juist niet. Nee, hij zegt immers: gelukkig zij die *niet zien* maar toch geloven.

Zo beschouwd is dat zinnetje dus geen vermaning of berisping, maar eerder een richtingaanwijzer en bemoediging. Een zin die ook onmiddellijk doet denken aan wat we vanmorgen lezen in de brief aan de Hebreeënen:

“Het geloof legt de grondslag voor alles waarop we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.”

Kortom, het gaat in deze teksten dus om een geloof dat het allemaal niet zo helder ziet, maar niettemin toch overeind blijft in de onzekerheid. Een ander woord daarvoor is vertrouwen.

Om zo te zeggen: het gaat in het bijbelse geloof om het vertrouwen dat, ook al zien we er niets van, ons leven toch in Gods hand is. Om het vertrouwen dat, ook al leven we op een aarde vol gebrokenheid en rampspoed, op een aarde waarop ons het zicht op de zin van ons bestaan wordt verduisterd door ziekte en lijden, kwaad en onheil, ons leven toch veilig geborgen is in Gods liefdesverbond met de mens en een diepe zin heeft in Gods bestemmingsplan met de schepping. Om het vertrouwen dat, ook al leven we in een wereld waar dood en duisternis nog altijd aan de macht zijn en het visioen van een nieuwe aarde onzichtbaar is, we toch mogen vertrouwen op de verkondiging van Jezus dat Gods Koninkrijk nabij is en dat dood en duisternis zijn overwonnen.

Tot slot nog kort iets heel anders:

Johannes vertelt dat Jezus aan zijn discipelen verschijnt. Daarbij is opvallend dat hij heel precies het tijdstip vermeldt waarop dat gebeurt. Letterlijk schrijft hij:

“Na acht dagen waren de discipelen weer in het huis en Thomas was met hen. Dus acht dagen na Pasen is Thomas weer verenigd met Jezus en de discipelen en krijgt dan zijn geloofsvertrouwen weer terug. En die verwijzing naar de achtste dag is bij Johannes geen fait divers. Want met die achtste dag is iets bijzonders aan de hand. Dan moet u echter niet afgaan op de Nieuwe Vertaling, want daar is sprake van een week later. Terwijl Johannes letterlijk het telwoord “acht” (“oktoo”) gebruikt: “na acht dagen.”

De achtste dag wijst in de Bijbel over de grenzen van onze tijd, naar de tijd van God, de tijd van de Nieuwe aarde. Wij mensen tellen steeds in zeven dagen. Dat is onze orde en structuur. De achtste dag zit niet in onze tijdrekening en staat niet op onze kalender. Want wij tellen steeds weer van één tot zeven. Aldus verwijst die achtste dag naar het domein van God.

Ziedaar ook de diepere betekenis van wat Johannes middels dit verschijningsverhaal, acht dagen na Pasen tussen de regels door verkondigt. Te weten: Het leven zal zegevieren op de dood. Het Koninkrijk van God is nabij. De nieuwe aarde is in zicht waar de Messias zal verschijnen en ons net als Thomas en zijn medeleerlingen zal begroeten met de woorden:

“Vrede zij met u”.

Amen.

Lied: "Er is een land van louter licht" (NLB 753: 1, 2, 5, 6)

1. Er is een land van louter licht
waar heil-gen heersers zijn.
Nooit gaat de gouden dag daar dicht
In duisternis of pijn.

2. Daar is het altijd lentetijd,
in bloei staat elke plant.
Alleen de smalle doodszeescheidt
Ons van dat zalig land.

5. Hing niet het wolkendek zo zwart
van twijfel om ons heen,
wij zouden 't land zien van ons hart,
dat 't hemels licht bescheen.

6. God, laat ons staan als Mozes hier
hoog in uw zonneschijn,
en geen Jordaan, geen doodsrivier
zal scheiding voor ons zijn.

Tekst: Isaac Watts
Melodie: Engels volkslied

Voorbeden

Barmhartige God,
U die nooit laat varen het werk van Uw handen
U die trouw blijft aan Uw ganse schepping
U danken we voor Uw geloof in de mens
Dat groter is dan ons geloof in U.

Gij die ons delen doet in de hoop
dat het leven dat Gij ons schonk
altijd winnen zal van dood.
Gij die onze twijfels te boven komt
Geef ons de kracht
verder te zien dan enkel wat onze zintuigen registreren
leer ons dat geloven vertrouwen is
zonder dat wij bewijzen zien,
vertrouwen in Uw blijde boodschap
in uw verhaal dat niemand valt
dan in uw liefhebbende handen.
Vertrouwen dat Uw licht sterker is dan alle duisternis

Daarom durven wij u ook te vragen:
Maak de Paasboodschap zichtbaar in ons bestaan
Verdrijf de dood en de duisternis van de wereld
Help ons een uitweg te zoeken en te vinden
uit heel die humanitaire chaos van oorlog en oorlogsdreiging
van onrecht en armoede
Uit heel die menselijke woestijnervaring
van ziekte en kwetsbaarheid.

We bidden voor alle zieken en invaliden
voor ieder, verzwakt naar lichaam of geest
door corona of door welke kwaal dan ook
om verlichting en hoop
om Uw nabijheid en beschermende liefde
en voor allen bidden wij U
mensen gewond, vermoeid, gekwetst, verdrietig
voor ieder waarvan gij de nood kent en peilt
veel beter dan wij dat kunnen;

Wil dan nu naar ons horen, o God,
als wij in stilte aan U noemen
alwat en alwie ons ter harte gaat.....

Wij vragen U, God, hoor naar ons
Gij die ons leerde bidden:

Onze Vader die in de hemelen zijt,
Uw Naam worde geheiligd,
Uw koninkrijk kome,
Uw wil geschiede,
Gelijk in de hemel, alzo ook op aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden,
Gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.
En leidt ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van u is het Koninkrijk
en de kracht,
en de heerlijkheid,
tot in eeuwigheid,
Amen.

Slotlied: "U zij de glorie" (Joh de Heer 45a: 1, 2, 3)

1. U zij de glorie, opgestane Heer,
U zij de victorie, nu en immermeer.
Uit een blinkend stromen, daald' een engel af,
heeft de steen genomen van 't verwonnen graf.
U zij de glorie, opgestane Heer!
U zij de victorie, nu en immermeer.

2. Zie Hem verschijnen, Jezus, onze Heer,
Hij brengt al de zijnen, in zijn armen weer.
Weest dan volk des Heren, blijde en welgezind
en zegt telkenkere: 'Christus overwint'.
U zij de glorie, opgestane Heer,
U zij de victorie, nu en immermeer.

3. Zou ik nog vrezen, nu Hij eeuwig leeft,
die mij heeft genezen, die mij vrede geeft?
In Zijn godd'lijk wezen
is mijn glorie groot,
niets heb ik te vrezen
in leven en dood.
U zij de glorie, opgestane Heer,
U zij de victorie, nu en immermeer.

Vert.: J.W. Schulte Nordholt
Melodie: G. F. Händel

Zegen

Gaat dan allen op weg, in deze wereld,
dragende de zegen van God, de EEUWIGE

DE EEUWIGE

ZEGENT U EN BEHOEDT U

DE EEUWIGE

DOET ZIJN AANGEZICHT OVER U LICHTEN EN IS U GENADIG

DE EEUWIGE

VERHEFT ZIJN AANGEZICHT OVER U EN GEEFT U VREDE.

Amen